

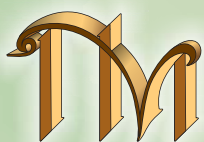
PostMetodika

№4-5(62-63), 2005

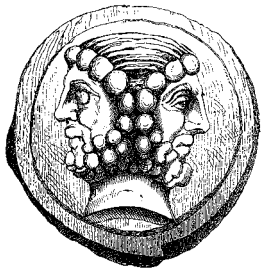
ISSN 1815-3194

АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК
НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Postmetodika

*Скульптура покровительки
Мелітопольського державного
педагогічного університету –
богині мудрості Мінерви,
встановленої в головному корпусі
університету.*

Мінерва (лат. *Minerva*) – італійська богиня мудрості, покровителька письменства, мистецтва й ремесла, відповідниця грец. Афіни-Паллади. Особливо шанували Мінерву як богиню гір та корисних відкриттів і винаходів, покровительку тисячі робіт та винахідницю ремесел і мистецтв. Мінерва була прихильною до людей науки і практики: лікарів і вчителів, різьбярів і шевців, поетів і музикантів. Головне свято на її честь – *Quinquatrus* з 19 по 24 березня – було святом ремісників та художників, а також школярів, які на час свят звільнялися від занять і тоді ж приносили своїм учителям плату за навчання – *tinewal*.

Довідка "ПМ"

ПостМетодика

Журнал засновано в березні
1993 року

ВИДАВЦІ:

Управління освіти і науки
Полтавської обласної
державної адміністрації

Полтавський обласний
інститут післядипломної
педагогічної освіти
ім. М.В.Остроградського

РЕДАКЦІЙНА РАДА:

П.І.Матвієнко (голова),
А.І.Бардаченко, С.Ф.Клепко,
М.В.Гришова,
Н.М.Барболіна, І.О.Кіптілий

РЕДКОЛЕГІЯ:

О.А.Білоусько, А.М.Бойко,
Б.П.Будзан, М.С.Вашуленко,
М.В.Гришова, В.В.Громовий,
М.Б.Євтух, В.М.Золотухіна,
І.А.Зязюн, В.Р.Льченко,
В.Г.Кремень, О.М.Кривуля,
М.Д.Кулгасва, В.С.Лутай,
О.О.Мамалуй, П.І.Матвієнко,
В.І.Мирошніченко,
В.Ф.Моргун, М.М.Рогожа,
С.Сванберг, Н.М.Тарасевич,
Г.Хілігі

Головний редактор:

С.Ф.Клепко

Відповідальний секретар:

І.О.Кіптілий

Літературний редактор:

О.В.Стоцька

Макет та верстка:

І.О.Кіптілий

Відповідальність за підбір і виклад фактів у підписаних статтях несуть самі автори. Висловлені в цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редколегії. Рукописи не горять, але і не повертаються.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

36029, Полтава,
вул. Жовтнева, 64
(05322) 7-26-08;
тел./факс: 50-80-85

e-mail: redpm@pei.poltava.ua

<http://ipe.poltava.ua>

Реєстраційне свідоцтво:

ПЛ № 51 від 17 лютого 1994 р.

© ПОІППО

Підписано до друку 6.09.2005
Друк офсетний. Формат 61x80¹/₈.
Ум. друк. арк. 9,6.
Тираж 400.

ТОВ "Фірма "Техсервіс"

36020, м. Полтава,
вул. Комсомольська, 24,
тел. (05322) 2-57-69

*Постановою Президії ВАК України
від 09.06.1999, №1-05/7
"ПМ" включено у перелік наукових
видань, у яких можуть
публікуватися основні результати
дисертаційних робіт.*

*Журнал "ПМ" №4-5 (62-63), 2005 р.
підписано до друку за рішенням
вченої ради ПОІППО (протокол
№ 4 від 29.08.2005 р.).
ISSN 1815-3194*

АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ

АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС В АНТРОПОЕКОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА <i>І.П.Аносов</i>	3
ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ І ПОЛЬОВОЇ ПРАКТИКИ З КУРСУ „ТУРИЗМ І МЕТОДИКА ТУРИСТИЧНОЇ РОБОТИ” <i>О.З.Байтеряков</i>	7
ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ І СТУДЕНТІВ <i>В.О.Бойко</i>	12
ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО АРБОРЕТУМУ <i>Л.Г.Вельчева, Л.В.Антоновська, О.М.Разнополов, О.В.Ходан</i>	19
АГРОБІОЛОГІЧНА СПРЯМОВАНІСТЬ СИСТЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ПСИХОЛОГІВ-ПРАКТИКІВ <i>І.Г.Денисов</i>	23
ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО КОМПЛЕКСУ В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ <i>Т.Є.Христова, Є.О.Казаков, О.Є.Пюрко, С.М.Казакова</i>	29
АГРОБІОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ <i>Ю.В.Кармишев</i>	34
ВИКОРИСТАННЯ АГРОБІОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ ТА БОГАТИРСЬКОЇ БІОСТАНЦІЇ ДЛЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ <i>О.І.Кошелів, Л.В.Перенадьмо, В.О.Кошелів, С.М.Заброда, О.М.Ніколенко, Л.В.Дядченко</i>	37
ЗНАЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ДЕКОРАТИВНЕ КВІТНИКАРСТВО» В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ <i>О.В.Куліш</i>	55
МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ МЕТЕОРОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ <i>О.В.Левада, В.В.Молодиченко, О.С.Арабаджи, О.М.Левада</i>	58
РОЛЬ ПОЛЬОВИХ ПРАКТИК У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ <i>Т.А Логвина-Бик</i>	64

ЕКОСТРЕС ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ЖИТТЯ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА <i>Л.М.Марковець, Г.В.Марковець</i>	68
ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА ЯК АКТИВНИЙ ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПРИНЦИПІВ ЕКОЛОГІЧНОГО ГУМАНІЗМУ <i>О.В.Мацюра, А.М.Солоненко</i>	73
РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ БІОЛОГІЇ <i>В.Д.Мелаш</i>	77
НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВА ПРАКТИКА З МЕТОДИКИ ПРИРОДОЗНАВСТВА В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ <i>В.В.Молодиченко, Т.Д.Олексенко</i>	82
ЗАГАЛЬНОПЕДАГОГІЧНА СИСТЕМА ЯК ОСНОВА ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ У ПОЗАШКІЛЬНОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ <i>М.М.Окса</i>	86
З ІСТОРІЇ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ <i>Т.Д.Олексенко, В.В.Молодиченко</i>	94
МОВНІ ПРАКТИКИ НА АГРОБІОЛОГІЧНОМУ КОМПЛЕКСІ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ПРИЙОМІВ ПРОЕКТНОГО МЕТОДУ <i>О.М.Соколова, Н.А.Молодиченко, Т.В.Заброда, С.С.Кірсанова</i>	98
АГРОБІОЛОГІЧНИЙ КОМПЛЕКС ЯК ЗУСТРІЧ ІЗ ГЕОКУЛЬТУРОЮ У МЕТОДОЛОГІЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕДАГОГА <i>Т.С.Троїцька</i>	102
ВИКЛАДАННЯ ОСНОВ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА <i>Н.М.Туровцева, О.В.Ходан</i>	106
МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ БАКТЕРІОЗІВ ПЛОДОВИХ ДЕРЕВ <i>С.І.Шевченко</i>	110

ЕКОЛОГІЧНА СТЕЖКА НАВЧАЛЬНО-НАУКОВОГО АРБОРЕТУМУ

Л.Г.Вельчева, Л.В. Антоновська, О.В. Ходан

Описано досвід створення, представлено характеристики й структуру навчальної екологічної стежки арборетуму АБК Мелітопольського державного педагогічного університету.

The experience of creation, characteristics and structure of educational ecological track of Agro-Biological Complex of Melitopol State Pedagogical University arboretum are described in the article.

На сучасному етапі розвитку цивілізації, що характеризується низкою серйозних глобальних екологічних проблем, формуванню екологічної культури населення приділяється велика увага. Екологічна освіта і виховання є першочерговими завданнями «Порядку денного на ХХІ століття», що відбито в «Концепції екологічної освіти в Україні», ухваленій 2001 р. колегією Міністерства освіти і науки. Згідно з концепцією, екологічна освіта як цілісне культурологічне явище повинна спрямовуватися на формування екологічної культури як складової системи національного й суспільного виховання всіх шарів населення України [3].

В умовах реформування системи освіти особливо гострим є питання про найбільш досконалі форми роботи з екологічної освіти учнів. У формуванні екологічної грамотності й екологічної культури значна увага багатьох педагогів приділяється практичній роботі. З-поміж практичних форм роботи особливого значення набувають літні екологічні табори, екологічні практикуми, екологічні стежки тощо.

Особливістю роботи на навчальній екологічній стежці є поєднання теоретичних знань з особистою участю в різноманітних практичних справах захисту й поліпшення природи, а також у пропаганді знань про її охорону. Тільки таке поєднання пізнання і практичної діяльності формує відповідальне ставлення до природного середовища і відповідні уміння.

Історія створення пізнавальних маршрутів у природу нараховує вже понад півстоліття. Вивченням методики створення екологічних стежок і їх ролі у формуванні екологічної культури займалися багато дослідників, зокрема А.Н.Захлебний, І.Т.Суравегіна, В.В.Вербицький [1, 2, 4], а також учителі-практики.

Однак створення навчальних екологічних стежок у конкретних регіонах не втрачає актуальності і є необхідною умовою формування екологічної культури молодого покоління.

З метою вдосконалення професійної підготовки студентів, формування екологічної грамотності і культури нами розроблено методику організації та структуру екологічної стежки на прикладі агробіологічного комплексу (АБК) Мелітопольського державного педагогічного університету (МДПУ).

Запропонована екологічна стежка розрахована на три категорії відвідувачів:

- педагогів і вихователів, студентів університетів і педагогічних ВНЗ;
- дітей старших груп дошкільних установ; учнів загальноосвітніх шкіл;
- інших категорій населення.

Педагоги і студенти здобувають тут досвід освітньо-виховної роботи з дітьми.

Мета навчальної екологічної стежки:

навчальна: конкретизувати знання учнів про різноманітність деревних і квітково-декоративних рослин місцевої флори та інтродукованих; вивчити різноманітність представників агрофітоценозу шкільної навчально-дослідної ділянки і сфери їх використання, ознайомити з рідкісними та зникаючими рослинами і реліктовими видами екостежки; досліджувати види лугової і прибережної рослинності на маршруті; встановити відповідність будови рослин умовам їх існування, сформувати навички визначення рослин за зовнішнім виглядом; поглибити і закріпити знання з екології рослин (про життєві форми й екологічні групи рослин, фенологічні фази їх розвитку);

виховна: формувати науковий світогляд (на основі переконання учнів у матеріальності, пізнаваності і прогностичності природних об'єктів), здійснювати екологічне виховання (за допомогою вивчення взаємозв'язків рослин і факторів зовнішнього середовища, антропогенного впливу на їх життєдіяльність), природоохоронне і краєзнавче (шляхом формування активної особистісної позиції з питань охорони природи та ознайомлення з природним фондом рідного краю), політехнічне (шляхом знайомства зі сферами застосування й особливостями вирощування культурних рослин) і естетичне виховання (шляхом розвитку почуття прекрасного);

розвиваюча: розвивати в учнів спостережливість при вивченні особливостей будови та визначенні видової приналежності рослин, розвивати пізнавальну активність за допомогою організації роботи в природних умовах, самостійність і творче мислення при виконанні індивідуальних завдань, пізнавальний інтерес завдяки використанню цікавої, практично значущої, нової інформації.

Опис стежки. Екологічна стежка розташована на території агробіологічного комплексу Мелітопольського державного педагогічного університету. АБК був створений на базі агробіологічної станції, що відзначила 50-річний ювілей. Комплекс включає декілька відділів, серед яких на особливу увагу заслуговує арборетум, закладений 1999 р. з ініціативи ректора МДПУ проф. І.П.Аносова групою вчених заповідника «Асканія-Нова». Довжина стежки – 2 км, час проходження – 1,5 год.

Режим використання екологічної стежки. Навчальна екологічна стежка передбачає проведення:

- навчальних екскурсій;
- навчальних занять;
- науково-дослідницької роботи.

На екологічній стежці заборонено:

- палити багаття;
- зривати рослини;
- галасувати;
- торкатися гнізд і кладки птахів;
- збирати лікарські рослини;
- збирати гриби, руйнувати грибниці;
- проїзд транспорту.

Геоботанічна характеристика. Клімат – помірно-континентальний, середньорічна кількість опадів – 350 мм, максимальна температура – 38-40 °С, мінімальна – 28 °С, переважають вітри східного і південно-східного напрямку,

середня глибина промерзання ґрунту – 56 см, зими переважають безсніжні і малосніжні.

Структура стежки включає п'ять станцій:

- дендропарк;
- рідкісні і зникаючі рослини;
- агрофітоценоз;
- лугова рослинність;
- квітково-декоративні рослини.

На початку екологічної стежки розташований щит із написом:

Усі ми пасажери одного корабля по імені «Земля», виходить, пересісти з нього просто нікуди. От тому-то всі жителі планети повинні спільно рятувати свій спільний дім. Якщо ж у людства не знайдеться сил, засобів і розуму, щоб поладнати з природою, то на померлій, покритій пилом, позбавленій життя Землі слід було б установити надгробний камінь із таким скромним написом: «Кожен хотів найкращого для себе».

Антуан де Сент-Екзюпері

На кожній станції за маршрутом екологічної стежки вивчено видовий склад флори і встановлені екскурсійні об'єкти. У проведенні цієї роботи істотна роль належить студентам наукової проблемної групи кафедри методики викладання біології МДПУ.

На станції «Дендропарк» як екскурсійні об'єкти рекомендуються 73 види деревних і чагарникових рослин, що є представниками 3 родин відділу Голонасінні і 25 родин відділу Покритонасінні. Із 73 вивчених видів 20 – це види місцевої аборигенної флори, 20 видів інтродуковані з Північної Америки, 9 видів походять з Азії, 8 видів – з Китаю, по 2 види інтродуковані із Середземномор'я і Японії, по одному виду – з Ірану, Греції, Балкан і Близького Сходу.

На станції «Рідкісні і зникаючі рослини» як екскурсійні об'єкти рекомендуються 8 видів дендрофлори і 4 види квітково-декоративної флори. Із 73 вивчених видів дендрофлори арборетуму МДПУ 5 видів є тими, що охороняються і занесені в Червону книгу СРСР (альбіція ленкоранська, тополя бальзамічна, тис ягідний, бузок угорський, платан східний), 3 види є реліктовими рослинами (тис ягідний, керрія японська, гінкго дволопатевий). Із 94 вивчених видів квітково-декоративних рослин 4 види належать до групи рослин, що охороняються (горицвіт весняний, тюльпан Шренка, тюльпан дібровний, пролісок білосніжний).

На станції «Агрофітоценоз» як екскурсійні об'єкти рекомендуються 61 вид польових культур, що належать до 16 родин відділу Покритонасінні. По групах польових культур вони розподілені таким чином: зернові – 12 видів, зернобобові – 9 видів, бульбоплоди – 2 види, коренеплоди – 5 видів, баштанні – 7 видів, олійні – 13 видів, ефіроолійні – 10 видів, прядильні – 3 види.

На станції «Лугова рослинність» як екскурсійні об'єкти рекомендуються 23 види, що належать до 7 родин відділу Покритонасінні.

На станції «Квітково-декоративні рослини» як екскурсійні об'єкти рекомендуються 94 види, що належать до 26 родин. Із них 22 родини належать до класу Двосім'ядольні Magnoliopsida, а 4 родини – до класу Односім'ядольні – Liliopsida. 27 видів належать до родини Айстрові, 11 видів – до родини Лілейні, 7 видів – до родини Розові, по 4 види – до родин Амарилісові і Касатикові, по 3 види – до родин Макові, Гвоздичні, Капустяні, Маслинкові, Жимолостеві. Більшість квітково-декоративних рослин інтродуковані з різних центрів

походження. Із Північноамериканського центру – 12 видів, із Середземномор'я – 9 видів, з Південно-Європейського центру – 8 видів, з Малайзійського центру – 5 видів, по 6 видів – вихідці з Китаю, Японії і Мексики, з Африки – 2 види. Слід зазначити, що 53 види квітково-декоративних рослин арборетуму є трав'янистими багатолітниками, 19 видів – однолітники, 18 видів – напівчагарники і 4 види – дволітники.

У процесі розроблення екостежки нами зібрано і систематизовано інформаційний матеріал по екскурсійних об'єктах кожної станції з метою підготовки і проведення екскурсій для різних груп екскурсантів.

Нами також розроблено методику організації самостійної пізнавальної діяльності учнів на кожній станції.

Апробація запропонованої екостежки відбулася шляхом організації і проведення екскурсії з учнями 6 – 7 класів Костянтинівського НВК № 1 «Таврія» (учитель біології – О.П.Біленька). Екскурсводами на стежці були студенти 43-ї групи хіміко-біологічного факультету МДПУ.

Література

1. *Вербицький В.В. Формування практичного розуму цілеспрямованого учня з досвіду сталого розвитку позашкільної еколого-натуралістичної освіти.* – К.: Деміург, 2002. – 232 с.
2. *Захлебный А.Н. На экологической тропе (Опыт экологического воспитания).* – М.: Знание, 1986. – 80 с.
3. *Концепція екологічної освіти в Україні. Затверджена рішенням Колегії МОН України, протокол № 13/6-19 від 20.12.2001 р. // Директор школи.* – № 16, квітень 2002. – С. 20-29.
4. *Экологическое образование школьников во внеклассной работе / А.Н.Захлебный, И.Т. Суравегина.* – М.: Просвещение, 1984. – 159 с.